

Het dilemma

Columns - 3 maart 2022 - Auteur: Merlijn Schoonenboom

Kledingpakketten en vluchtelingenopvang: direct na de Russische inval kwam in onze Duitse kennissenkring humanitaire hulp aan Oekraïne op gang, met haast geroutineerde vanzelfsprekendheid. Maar toen kondigde bondskanselier Scholz wapenleveranties en investeringen van 100 miljard in de Bundeswehr aan - en werd alles ineens anders.

'Een keerpunt in het Duitse buitenlandbeleid', zo wordt de beslissing van Olaf Scholz van 27 februari genoemd, of zelfs al 'een breuk met het naoorlogse Duitse zelfbeeld'. En al klinkt dat wel erg groots, feitelijk klopt het. Een paar weken geleden nog koos de Duitse regering slechts ervoor een paar helmen naar Oekraïne te sturen, nu is tot de grootste uitgave voor een Duits leger sinds 1945 besloten.

In Nederlandse beschouwingen wordt het traditionele Duitse onbehagen tegenover militaire activiteiten vooral met de Tweede Wereldoorlog verklaard. Juist omdat de toenmalige Duitse Wehrmacht zich schuldig heeft gemaakt aan massamoorden in Oekraïne, zouden wapenleveranties en militaire investeringen voor het eigen Duitse leger nu moeilijk liggen. Maar de beslissing is minstens zo beladen door veel recentere Duitse ervaringen.

Op mijn kantoor vertelt een collega over de vredesdemonstraties die ze als kind in West-Berlijn in de jaren tachtig bezocht. Huilen moest ze, zegt ze, omdat ze beseftte dat haar stad in een kernoorlog zonder twijfel als eerste vernietigd zou worden. De reële dreiging van een fatale militaire escalatie maakte de vredes- en anti-kernenergie-beweging in Duitsland groter dan elders - en daaruit kwam ook de partij de Groenen voort.

Merlijn Schoonenboom verbindt in zijn maandelijkse column persoonlijke ervaringen met bredere maatschappelijke ontwikkelingen in Duitsland

Nu wordt Scholz' plan voor militaire investeringen uitgerekend door een kabinet ondersteund waarin de Groenen de tweede partij zijn. "Ik heb respect voor het pacifisme, maar vind het verkeerd", zei vice-bondskanselier Robert Habeck zondag na Scholz' regeringsverklaring. Sterker nog: Habeck, minister van

Economie en Klimaat voor de Groenen, heeft zelfs al gesuggereerd dat Duitsland zijn kerncentrales langer open zou kunnen houden om de stroomtoevoer te blijven garanderen - een opmerking die twee weken geleden nog het einde van zijn populariteit bij de Groenen zou hebben betekend.

De grootste betekenis van 'het keerpunt' is dus de opvallend snelle ommezwaai binnen links Duitsland. De militaire investering van Scholz wordt ondersteund door progressieven die tot voor kort "wekenlange traumatherapie nodig hadden als ze alleen maar een treinwagon met twee Bundeswehr-soldaten hadden moeten delen", zoals een Spiegel-columnist het sarcastisch beschreef.

Zelfs de behoorlijk luidruchtige groep van linkse Duitse *Putin-Versteher* (Poetin-begrijpers) is nu opvallend stil geworden. De *Putin-Versteher* is een fenomeen dat in Duitsland zowel aan linker- als rechterzijde te vinden is. Binnen de AfD klonk de afgelopen jaren nauwelijks verholde bewondering voor Poetins autocratische regeerstijl, terwijl meerdere Linke de schuld van militaire escalatie in Oekraïne liever bij de NAVO legden.

De invloedrijkste progressieve Poetin-begrijper van de afgelopen jaren, Gerhard Schröder, had meer persoonlijke motieven. Schröder, de voorganger van Olaf Scholz als SPD-kanselier, heeft al jaren een aantal lucratieve posities bij Russische energiebedrijven. Nu wordt hij door zijn eigen SPD openlijk bekritiseerd en zijn opvolger Scholz noemt Poetin onverbloemd de enige verantwoordelijke voor de oorlog.

Progressief Duitsland heeft zijn doelstelling van 'vrede en democratie' niet veranderd, maar heeft een weg naar dit doel ingeslagen die een breuk betekent met alles wat vanzelfsprekend was aan het Duitse linkse denken. Maar zoals dat wel vaker gaat bij sentimenten die de eerste dagen in Duitse media unaniem gedeeld lijken te worden: zo unaniem zijn ze nu ook weer niet. Een paar dagen na de regeringsverklaring blijkt dat Scholz nauwelijks iemand van zijn plannen op de hoogte had gesteld. Linkse SPD-ers keren zich tegen het plan, net als de jongerenafdeling van de Groenen, en mijn kantoorcollega vindt dat "die 100 miljard beter in het milieu geïnvesteerd kunnen worden".

De beslissing is genomen, maar het onbehagen blijft. Het is de groene minister Habeck, tevens gepromoveerd filosoof, die het progressieve dilemma het beste verwoordt: "De beslissing is juist", zei hij zondag, "maar of ze goed is weet nu nog niemand."

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/48685/het-dilemma>